

ԳԻՏԱԿԱՆՔ

ԲԱՐԻՉ ԾՈՒԳՈՒ ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏ

Ֆրանսական մայրաքաղաքը ծոփու նաւահանգիստ մ'ընելու ճիւղաքիրը շատ անգամ ֆրանսացի քաղաքագէտներուն միտքը գրաւած է:

Պուֆէ տը լա Կրիլը Revue Politique et Parlementaire մէջ կը խօսի դժուարին խնդրոյն վրայ: Նա առաջարկուեցաւ 1898ին, բայց կաւտադի գիմագրութիւն տեղի ունեցաւ՝ Սենի շտգեկաւորի և նաւային ընկերութիւններուն կողմէն, նոյնպէս ծովային և նոյն գետոյն նաւահանգիստներէն, և յանգուզն յապցումը խղճուեցաւ:

Բայց հիմայ տնտեսական, արուեստական և առևտրական պայմանները փոխուած են: Պէլ-Տիդի թելադրող օրինակը, որ արիութեամբ հարցին իրմաքրուեց և յաջողութեամբ լուծեց՝ խրախոյս մ'է մեծ ձեռնարկին:

Ֆրանսական նաւահանգիստներէն ոչ մին, Տէօն-Քէլք, չաւր կամ Ռուան, որքան ալ իրենց նըպաստած ըլլան ջրանցքին և երկաթուղիները որ գիւրեմք ուղղակի գը միացնեն զխաւոր քաղաքներուն՝ չեն կրնար Անվերսայի հետ մրցիլ: մի միակ նաւահանգիստ որ պիտի կարենայ Ֆրանսայի մերձեցնել վաճառականութիւնը՝ Բաբիլ պիտի ըլլայ:

Սենը, իբրեւ նաւագնացութեան ջրանցք, շնորհիւ իւր ուռագած երկրին բնութեան՝ շատ բնական առաւելութիւններ կ'ընծայէ: Առաջարկուած է Մանչէստրի ջրանցքին տարածութիւնը ընդունիլ, այսինքն 35 մէդր լայն՝ ուղիղ գիծերուն մէջ և 45 կոր գիծերուն մէջ: Միւս ամենէն ծանօթ ջրանցքներուն լայնութիւններն են. 37 մէդր՝ Սուէզ, 27 Անդէլերտաւ, 55 Պետրբուրգ, 17 Եանտ, 22 Կորբոնոս, 25 Բիէլ: Կարելոր կամուրջները շարունակ պիտի ըլլան, բայց ոչ երկաթուղիներուն: Երբ որոշ 22, 5 մէդր ջրին երեսէն բարձր պիտի շինուին, ինչպէս Մանչէստրի ջրանցքինը:

Տէրութիւնը ջրանցքին շինութիւնը պէտք է յանձնէ ընկերութեան մը՝ որ կարօտ չըլլայ կառավարութեան օգնութեանը, և որ նաւարկութեան չաներով զոցէ իւր ծախսերը:

Եթէ՛ ինչպէս որ հաւանական էր կարծուի՝ նաւային շարժումը աւելի պիտի աճի, Տէրութիւնը օգուտ պիտի քաղէ հարկերու վճարմանց անձումէն, ասկից զատ՝ ջրանցքին երկաթուղիներէ վրայ երկիրները թէ՛ աւելի դիւրակացեց կենաք մը պիտի ունենան և թէ՛ կարեւորութիւն պիտի ստանան:

Ուրիշ ոչ արհամարհելի օգուտներ են՝ Սենի կանոնաւորումը, որուն հովիտները երբեմն ողորդումներու ենթարկուած են, գիւտորական տեսաւէտով ալ ապագատակութեան ատեն ֆրանսական մայրաքաղաքը ամենամեծ ապահովութիւն մը ձեռք բերած պիտի ըլլայ:

1871ին՝ Բարիզը պաշտպանող մարտիկներէն, որ մի միայն յաջողեցան անոր անկումը ուշանել, բայց թէ որ ծովային ջրանցք մը գայն Ռուանին միացուեցած ըլլար և ծովային նաւահանգիստը Գլիշի մէջ հաստատուէր՝ որ պաշարներու մեծ ամբարանոց է՝ քաղքին պաշտպանութիւնը շատ աւելի կատարեալ պիտի ըլլար:

ՉԻՆԱՍԱՆ ԱԿՆՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Կ'հրեւի թէ մինչեւ 130) թուականը ակնորդ գոյութիւնը անմահութ էր, թէպէտեւ նաեւ Հին Հռոմայեցիք անգրադարձած պէտք է ըլլան որ թափանցիկ, զգաւոր կամ կորնթաղ մարմինները երբ պաշտպանուէին դրոշի աչաց առջեւ աւելի որոշ կը ցուցնեն դիտուած առարկաներու պատկերը:

Chamber's Journalը կը կարծէ թէ Հռոմայեցի վայելչութիւններէն ոմանք՝ Ժամանակակից վաշխաւէնքներուն պէս՝ ակնոց կը գործածէին թեպէտեւ շատ անկատար:

Չինները որ շատ բաներու մէջ առաջին քայլը ըրած են, բայց երբեք մէկ քայլէն աւելի... չեն կրնար պարծիլ թէ գործիքը՝ որ հնագոյնեւ աւելի անհրաժեշտ էր դառնալ իրենց գաւած են, գործիք մը՝ որ կարող է նկատուիլ իբր խորհրդանշանը մեր կարճատեսներու քաղաքակրթութեան թերեւս ակնոցները Չինաստան տարուեցան եւրոպայէն՝ Երբայեցոյ միջոցաւ որ Գայֆէնկ-Փու զաղօրէն էին, և քանի որ առաջին ակնոցները խաւիղի մէջ շինուեցան՝ անհաւանական չէ որ Մարդոյ-Բուդի և աւելի հաւանօրէն Բէքինի իտալացի արքեպիսկոպոստները զանոց Չինաստան մտուեցած ըլլան:

Չինացի մատենաներուն մէջ ակնոցներուն վրայ առաջին յիշատակութիւնը եղած է Տիւդադրական Ժողովածոյքին մէջ որ հրատարակուած է 1460 թուականին: Կայսեր ընծայած աւարկայի մը վրայ կը խօսուի. երկու ստաւաթէ օգլաւտակն ձեւն ունէր, շատ բարակ՝ երկու ոսկիէ չըլնանակի մէջ անցուած՝ հաւկիւն նման բան մ'ունենալով: Տէրութեան ձեռքը դնելով այս առարկան իրենց աչքերուն առջեւ կրնային կարգաւ ամենափոքրիկ գրեր որ կրկին և կամ աւելի մեծցած կ'ընկալէին: Մի և նոյն գրիչը կ'ըսէ որ նմանօրինակ աւարկայ մը որ Տէրութեան ենթարկաւորութեան մը կը վերաբերէր լաւ ձիւ մը հետ փոխանակուեցաւ արեւմտեան գաւառէն եկած Հու Մուսն-յա կոչուած վաճառականէ մը՝ որ այն առարկան ախ-յախ կոչած էր: Մուսն չուրացարութիւնը կը նշանակէ մուլաի ցեղէն - մեծաւ մասամբ Պարսկաստանէն եկած Երբայեցիներ՝ որ 1421ին ընդունեցան երկնաւոր կայսրի քանի մը նպաստներ: Հու բացատրութիւնը շատ դարերու մէջ գործածուեցաւ անխիտ Պարսիկ և Ատրի ինչպէս նաեւ Հնդկի և Թաթար նշա-